

Document de dades i conclusions

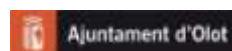
Qüestionari sobre tabac, alcohol i altres drogues entre
la població escolaritzada major de 13 anys de la
comarca de la Garrotxa

ConSORCI d'Acció Social de la Garrotxa
Maig 2018

Elaborat per:

Amb la col·laboració de:

Característiques del qüestionari

- Qüestionari anònim autoadministrat de 75 preguntes d'opció múltiple, que tracten aspectes relacionats amb el consum d'alcohol, tabac, cànnabis i altres drogues. Inclou una escala de 5 intervals per mesurar de manera autoinformada el grau de sinceritat amb què s'han respost les preguntes. El 92,4% de les persones enquestades afirmen haver estat "força" o "totalment" sincers en respondre el qüestionari.
- L'administració del qüestionari s'ha fet durant el mes de febrer del 2018 a l'alumnat de 3r i 4t d'ESO (el 37,5% de la mostra) i de 1r i 2n de batxillerat (23,3%) i a l'alumnat inscrit als CFGM (19,7%) i CFGS (19,4%) dels instituts de la comarca.

Objectius

- L'administració del qüestionari pretén millorar el coneixement de diferents aspectes relacionats amb el consum de drogues entre els adolescents per tal de garantir una òptima adequació de les intervencions preventives a les necessitats d'aquest sector de la població.
- Les principals variables estudiades són les següents: l'experiència de consum, els problemes atribuïbles al consum, la percepció de disponibilitat, les expectatives de consum futur, la percepció de risc associat al consum i la percepció del grau de tolerància o rebuig familiar cap al consum de drogues.

Característiques de l'univers (població estudiada)

- El nombre de persones enquestades ha estat de 2.119, d'edats compreses entre els 14 i els 19 anys, amb una edat mitjana de 16,7 anys. Com que s'ha inclòs l'alumnat de cicles formatius, tant de grau mitjà com de grau superior, prop del 30% són majors d'edat.
- La distribució per sexes es decanta lleugerament cap a les dones (50,4%) enfront dels homes (48,7%), i hi ha una tercera categoria que inclou altres identificacions de gènere (0,9%).

Resultats

Consum de tabac

El 60,7% de les persones enquestades tenen experiència amb el consum de tabac (han fumat almenys una vegada a la vida), i el 15,1% són persones fumadores diàries.

La iniciació en el consum de tabac té lloc a una edat més avançada en relació amb l'enquesta del 2007. Així ho indica el fet que als 14 l'experiència de consum sigui del 39,9% (entenent per experiència aquells que almenys ho han provat una vegada), en relació amb el 48,1% que ho havien indicat fa 10 anys. De la mateixa manera es pot observar aquest augment en l'edat d'iniciació si ens fixem en la tendència a la baixa de persones fumadores diàries, situat actualment al 5%, en comparació amb el 20,8% que ho indicaven al 2007.

Per sexes, les prevalences d'experimentació i de consum diari no són diferents entre nois i noies. La taula 1 mostra les dades relatives a les diferències de consum relacionades amb el sexe de les persones enquestades.

Taula 1

DIFERÈNCIES EN EL CONSUM DE TABAC EN FUNCIO DEL GÈNERE				
Prevalença del consum			Cigarretes fumades quan fumen	
Ho han provat	Fumador diari		Entre 6 i 10	Més de 20
61%	15,30%	Nois	6,52%	1,38%
60,10%	14,70%	Noies	6,13%	0,41%

S'observa que l'alumnat de cicles formatius fa més consum de tabac que la resta d'alumnat, tant pel que fa a nombre de persones fumadores diàries com a nombre de cigarretes que fumen.

L'anàlisi de les dades d'aquest apartat ha de tenir en compte dos elements significatius: l'edat de les persones enquestades i el fet que, des d'un punt de vista estrictament legal, les persones menors d'edat no poden tenir accés al tabac.

Consum d'alcohol

El 82,4% de les persones enquestades tenen experiència amb el consum d'alcohol (almenys una vegada a la vida). El 62,5% de la població estudiada pren begudes alcohòliques de manera esporàdica (de tant en tant o en festes). La proporció de persones consumidores setmanals augmenta clarament amb l'edat (taula 2). D'altra banda, més de la meitat de les persones enquestades (56,2%) declara consumir begudes

alcohòliques de tant en tant, en festes o celebracions. Vistes en conjunt, aquestes dades són indicatives de la vinculació entre consum d'alcohol i activitats de lleure per a bona part de la població jove.

Taula 2

EVOLUCIÓ DEL CONSUM ESPORÀDIC DE BEGUDES ALCOHÒLIQUES SEGONS L'EDAT					
14 anys	15 anys	16 anys	17 anys	18 anys	19 anys o més
30,63%	49,60%	70,89%	71,84%	68,66%	71,94%

L'embriaguesa alcohòlica (borratxera) és una experiència bastant estesa entre les persones enquestades. Una mica més de la meitat (51,2%) afirmen haver experimentat aquesta situació almenys un cop a la vida, i el 45,7% l'han experimentat un o més cops durant els 12 mesos anteriors a l'enquesta. A banda d'això i pel mateix període de temps (12 mesos anteriors), prop de la tercera part de les persones enquestades (33,7%) han tingut un o més episodis de consum compulsiu d'alcohol (prendre 5 o més consumicions alcohòliques en un interval de 2 hores).

Pel que fa a la relació alcohol i conducció, el 27,9% de les persones enquestades declara haver conduït o pujat a un vehicle a motor conduït per algú amb la conducta alterada o les facultats disminuïdes a causa de l'alcohol o altres drogues, almenys una vegada durant els 12 mesos anteriors a l'enquesta. Pel que fa a les persones menors d'edat, aquesta xifra baixa fins al 20,9%, mentre que les persones majors d'edat s'han posat en risc un 45,4% en l'últim any. Respecte a les diferències per gènere, les dones pugen més a un vehicle conduït per algú amb la conducta alterada a causa del consum de substàncies una única vegada però repeteixen menys que els homes.

A banda dels riscos associats a la conducció, el consum d'alcohol ha estat ja causa d'algunes conseqüències indesitjables en una part de la població estudiada (taula 3).

Taula 3

Percentatge d'enquestats que han patit almenys un cop a la vida diferents problemes com a conseqüència del consum d'alcohol		
	2007	2018
Tenir nàusees o vomitar	34,40%	46,80%
Fer alguna cosa de la qual després s'ha penedit	35,40%	43,50%
Enfadar-se o discutir seriosament amb la parella o amb un amic	19,40%	25,80%
Veure's implicat en una baralla	11,10%	17,30%
Faltar a una classe	9,10%	11,70%
Patir un accident (de trànsit, caiguda, etc.) o algun tipus de lesió	10,90%	15%
Fer malbé una propietat pública (mobiliari urbà) o privada	10,7%	15,70%

Per sexes, els resultats no indiquen diferències significatives en relació amb l'experiència de consum d'alcohol, si bé es pot observar que les dones consumeixen més en festes (65,2%) que els homes (59,6%) i que els homes superen les dones en consum diari (2,3% els homes i 0,4% les dones). Respecte al consum abusiu, els resultats indiquen que és una pràctica força estesa tant entre els nois com entre les noies (taula 4).

Taula 4

Diferències en l'embriaguesa i el consum compulsiu d'alcohol segons el sexe				
	Borratxera (a la vida)	Borratxera (últims 12 mesos)	Borratxera (últims 30 dies)	Consum compulsiu* (últims 12 mesos)
Nois	60,7%	56,5%	39,2%	41,8%
Noies	61,6%	55,8%	38,6%	32,2%

*Consum compulsiu: 5 consumicions alcohòliques o més en un interval de 2 hores

Pel que fa a la valoració subjectiva de la quantitat d'alcohol consumida, el 55,96% de les persones enquestades que afirmen beure alcohol consideren que beuen "poc" o "el normal". Aquest percentatge, però, no és gaire diferent del que trobem si ens fixem només en les persones enquestades que s'han emborratxat almenys una vegada durant els últims 12 mesos, o del que trobem entre les que han presentat un o més episodis de consum compulsiu durant el mateix període (45,7% i 33,7% respectivament). Aquestes dades són indicatives que bona part de la població enquestada atribueix un valor social normatiu a l'embriaguesa i al consum compulsiu a l'hora de beure alcohol. La taula 5 amplia la informació d'aquest apartat.

Taula 5

Atribució subjectiva del consum					
	Gens	Poc	Normal	Bastant	Molt
Tots els que beuen alcohol	31,14%	26,85%	29,11%	11,07%	1,83%

Un cop més, l'anàlisi i la interpretació de les dades d'aquest apartat ha de tenir en compte l'edat de les persones enquestades i les restriccions legals d'accés a l'alcohol per part de les persones menors d'edat.

Consum de cànnabis

El 43,4% de les persones enquestades afirmen haver consumit cànnabis (han fumat porros alguna vegada a la vida). El percentatge de persones consumidores actuals (de tant en tant, cada setmana o cada dia) és del 16,5% (en comparació amb el 20,5% de l'enquesta del 2007). Pel que fa a persones consumidores diàries, se situa al 5,2%.

Com és previsible, l'experiència amb el consum d'aquesta substància (almenys una vegada a la vida) augmenta amb l'edat, que és del 14,8% als 14 anys i arriba al 61,3% a la franja d'edat de 19 o més anys (taula 6).

Taula 6

Evolució de l'experiència amb el consum de cànnabis en funció de l'edat						
	14 anys	15 anys	16 anys	17 anys	18 anys	19 anys o més
2007	24,9%	43,6%	55,9%	76,3%	80,0%*	33,3%*
2018	14,8%	30,8%	46,1%	49,4%	58,1%	61,3%

*Al 2007 només hi havia 7 alumnes majors de 18 anys.

Pel que fa a les diferències en el consum en funció del sexe, tenen una experiència de consum (almenys una vegada a la vida) més alta els homes (48%) que les dones (38,5%). Les diferències es continuen observant en tots els patrons de consum (vegeu taula 7).

Taula 7

Diferències en les prevalences de consum de cànnabis en funció del sexe			
	Experiència (a la vida)	Consum esporàdic (festes, celebracions)	Consum habitual (diari)
Nois	48,0%	12,9%	7,1%
Noies	38,5%	9,6%	3,3%

Consum d'altres drogues

S'observa una tendència a la baixa en el consum de cocaïna, inhalants, heroïna, ketamina, LSD, MDMA, etc. Pel que fa al consum de tranquil·litzants, encara que és un consum minoritari, se'n mostra un increment respecte a l'enquesta del 2007 però continua essent menor que els resultats observats al 2003.

Pel que fa a les drogues de síntesi (el qüestionari explicitava que es referia a èxtasi, pastilles, *rules*, *tripsis*, *amfetes* i/o drogues de disseny), el 6,8% de les persones enquestades refereixen experiència de consum a la vida amb aquest grup de substàncies. La major part de les que les han provat no ho han fet més d'un o dos cops (4,0% del total), mentre que la resta (1,3%) refereix consum actual, bàsicament esporàdic en festes o celebracions.

Pel que fa a la cocaïna, el 7,6% de la població enquestada diu haver-la provat almenys un cop a la vida.

Per a les altres substàncies incloses al qüestionari les respostes de les persones enquestades donen prevalences de consum a la vida, lleugerament altes, i no encaixen amb les expectatives derivades del coneixement de la realitat local.

Una hipòtesi plausible explicativa de la seva manifestació és la de la confusió i/o desconeixement de les persones enquestades, de manera que algunes de les persones que haguessin provat drogues que no saben identificar exactament haurien optat per respondre "haver provat totes" per a aquelles de les quals els sembla que es podria tractar. Aquest raonament concorda amb investigacions que indiquen que molts joves tenen dificultats per identificar correctament substàncies il·legals diferents del cànnabis i, en menor grau, de la cocaïna.

Pel que fa a les diferències en funció del sexe, per a totes les substàncies d'aquest apartat, els homes manifesten experiències de consum més altes que les dones. La taula 8 mostra aquestes diferències per a la cocaïna i les drogues sintètiques.

Taula 8

Experiència en el consum de cocaïna i de drogues sintètiques en funció del sexe		
	Cocaïna (consum a la vida)	Altres drogues (consum a la vida)
Nois	7,3%	8,2%
Noies	4,8%	6,1%

Intencions de consum de drogues durant els propers dotze mesos

Les intencions de consum de drogues es consideren un bon predictor de conducta efectiva en el futur. Les dades del qüestionari indiquen que el 31,1% de les persones enquestades pensen que s'emborratxaran almenys en una ocasió durant els propers 12 mesos. Paral·lelament, el 19,5% pensen consumir cànnabis durant el mateix període, i al voltant del 5,5% opinen que prendran altres drogues (taula 9).

Taula 9

Expectatives de conducta durant els propers 12 mesos				
	Segur que sí	Creu que sí	Creu que no	Segur que no
Emborratxar-se	31,1%	21,6%	22,7%	24,6%
Fumar porros	19,5%	12,5%	17,1%	50,9%
Drogues de síntesi	3,4%	1,8%	11,3%	83,5%
Prendre cocaïna	3,8%	2,7%	11,7%	81,8%

Percepció de l'accessibilitat a les drogues

El 77,5% de les persones enquestades menors d'edat consideren que no tindrien dificultats per aconseguir tabac "avui mateix" si volguessin. El 49,8% dels menors d'edat pensen que els seria "molt fàcil".

Alhora, el 74,48% de les persones enquestades menors d'edat afirmen que els seria "fàcil" o "molt fàcil" aconseguir begudes alcohòliques "avui mateix" si ho volguessin fer. El 41,73% opinen que els seria "molt fàcil". Novament es fa necessària la referència a les restriccions legals d'accés a les persones menors d'edat.

La taula 10 presenta la percepció de l'accessibilitat al tabac i l'alcohol per a la població més jove, els nois i noies de 14 anys.

Taula 10

Percepció de l'accessibilitat al tabac i l'alcohol per als joves de 14 anys					
	Molt difícil	Difícil	Fàcil	Molt fàcil	No ho sé
Tabac	10,1%	6,7%	29,0%	34,2%	20,0%
Alcohol	7,8%	16,3%	31,0%	27,0%	17,9%

Pel que fa a les drogues il·legals, la meitat (50,5%) de les persones enquestades (majors i menors d'edat) opinen que els seria "fàcil" o "molt fàcil" aconseguir cànnabis "avui mateix" si volguessin; el 16,6% opinen el mateix respecte a la cocaïna i el 13,16% opinen el mateix en relació amb altres drogues.

Risc percebut en relació amb el consum de drogues

En termes generals, la població enquestada associa el risc de prendre drogues (possibilitat de tenir problemes o patir conseqüències no desitjades) en relació directa amb la freqüència de consum i inversa amb la tolerància social envers la substància (vegeu taula 11).

Taula 11

Percepció del risc de problemes segons la freqüència i el tipus de substància		
	Cap o pocs problemes	Bastants o molts problemes
Fumar tabac diàriament	8,0%	86,3%
Emborratxar-se esporàdicament	56,3%	38,6%
Fumar porros esporàdicament	36,8%	56,3%
Fumar porros diàriament	6,6%	86,5%
Consumir cocaïna esporàdicament	5,7%	80,7%

Actitud (percebuda) de les persones cuidadores i conductes de consum dels fills

És conegut que les actituds i les conductes dels referents familiars envers el tabac, l'alcohol i les altres drogues constitueixen un factor important d'influència sobre la conducta dels fills amb les drogues. Els resultats obtinguts amb l'enquesta concorden amb aquest plantejament.

La taula 12 mostra la relació entre la percepció de la reacció dels referents familiars (pares, mares o tutors) davant una hipotètica borratxera dels fills i les filles i l'experiència d'embriaguesa i d'intoxicació alcohòlica.

Taula 12

Percepció de la reacció dels referents familiars davant una borratxera o experiència d'embriaguesa o d'intoxicació alcohòlica	
Si un dia m'emborratxés i els meus pares ho descobrissin	No s'han emborratxat mai
Ho trobarien malament	69,8%
Un/a ho trobaria malament i l'altre/a no	49,2%
No ho trobarien malament	35,6%

Ús de dispositius digitals

A priori, els resultats mostren un patró abusiu (segons els criteris de l'OMS, més de 2 hores d'ús de PC, tauletes, etc.) en la població enquestada. Però no es pot determinar amb certesa ja que l'enquesta no discrimina entre ús acadèmic i recreatiu.

En el cas de l'ús de telèfons mòbils, que no tenen aplicació acadèmica, es pot assegurar que les persones enquestades fan un abús de la seva utilització.

La diferenciació per sexes indica que les dones passen més hores connectades als mòbils, mentre que els homes dediquen més temps davant d'ordinadors, tauletes, etc.

Algunes conclusions:

- **Evolució del consum de tabac.** Han disminuït les prevalences de l'alumnat d'ESO que han provat el tabac (del 73,5% de l'enquesta del 2003 al 48,3% de l'enquesta actual), així com també en l'alumnat de batxillerat (del 83,3% al 2003 al 61,4% al 2018). També hi ha hagut una disminució del consum diari de tabac.
- **Evolució del consum de begudes alcohòliques.** Es detecta una disminució en les prevalences d'adolescents i joves que han provat les begudes alcohòliques, malgrat que continua sent elevat.
- Es manté l'**embriaguesa** com una experiència força estesa entre les persones enquestades, especialment entre les dones; amb una lleugera tendència a la baixa dels afartaments per alcohol (*binge drinking*) entre les persones enquestades (del 55,7% per a l'alumnat de batxillerat al 2003 al 44,2% al 2018).
- Pel que fa a la relació **alcohol i conducció**, ha disminuït considerablement el nombre de persones enquestades que declara haver conduït o pujat a un vehicle a motor conduït per algú amb la conducta alterada o les facultats disminuïdes a causa de l'alcohol o altres drogues, sobretot en l'alumnat de batxillerat i secundària. Pel que fa a l'alumnat de cicles formatius es detecta una prevalença major de conductes de risc (el 36,7% de l'alumnat de CFGM vers el 25,7% de l'alumnat de batxillerat).
- **Evolució del consum de cànnabis.** Pel que fa al cànnabis han disminuït les prevalences de persones enquestades que han provat els porros tant a batxillerat com a ESO. Es detecta un focus de consum elevat entre l'alumnat de cicles formatius.
- **Influència de les famílies.** El posicionament familiar envers el consum de substàncies és determinant en el consum de la població adolescent i jove.
- **Abús de dispositius digitals.** Gran part del temps de les persones enquestades està dedicat a connectar-se a través de mòbils, ordinadors, etc., la qual cosa suposa un risc per al seu desenvolupament, la seva seguretat i la seva salut en general.